

Psihometrijske karakteristike hrvatske verzije Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI)

Ines Jakovčić¹ i Damjan Dušević²

¹ Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, Odjel za zaštitu mentalnog zdravlja i liječenje ovisnosti, Rijeka, Hrvatska

² Thalassoterapia Opatija, Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju bolesti srca, pluća i reumatizma, Opatija, Hrvatska

Sažetak

Profesionalno sagorijevanje savjetovatelja i psihoterapeuta definira se kao neuspjeh u adekvatnome izvršavanju kliničkih zadataka zbog osobne obeshrabrenosti, ravnodušnosti prema stresu zbog rada u sustavu te emocionalne i fizičke iscrpljenosti, a zastupljeno je kod 40-ak % stručnjaka za mentalno zdravlje. Cilj je ovoga rada validirati hrvatsku verziju Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (engl. *Counselor Burnout Inventory* – CBI; Lee i sur., 2007) koji sadrži 20 čestica grupiranih u pet faktora. Istraživanje je provedeno na uzorku od 242 savjetovatelja i psihoterapeuta s područja Republike Hrvatske (93.4 % žena, 72.7 % psihologa) s prosječnom duljinom savjetodavnoga staža od 12.22 godine. Sudionici/sudionice ispunili su upitnik CBI, Ljestvicu sagorijevanja na poslu (BAT-23) i Upitnik depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21). Konfirmatorna faktorska analiza (CFA) upućuje na opravdanost korištenja originalne petofaktorske strukture koju sačinjavaju iscrpljenost, nekompetentnost, negativno radno okruženje, devaluacija klijenata i deterioracija privatnoga života. Navedene supskale imaju zadovoljavajuće deskriptivne parametre i pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije. Također su dobivene adekvatne konstruktne, konvergentna i kriterijska valjanost. Utvrđene su značajne umjerene do visoke pozitivne korelacije upitnika CBI s već postojećom mjerom profesionalnoga sagorijevanja (BAT-23) te umjerene korelacije s mjerama depresivnosti, anksioznosti i stresa. Rezultati istraživanja upućuju na to da je Upitnik profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja valjana mjera za ispitivanje profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja i psihoterapeuta na području Republike Hrvatske.

Ključne riječi: profesionalno sagorijevanje, savjetovatelji, psihoterapeuti, Upitnik profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI), psihometrijske karakteristike upitnika, validacija upitnika

Ines Jakovčić <https://orcid.org/0000-0002-9096-7279>

Damjan Dušević <https://orcid.org/0009-0003-1757-8837>

✉ Ines Jakovčić, Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, Odjel za zaštitu mentalnog zdravlja i liječenje ovisnosti, Krešimirova ulica 52a, 51 000 Rijeka, Hrvatska. E-adresa: ijakov@yahoo.com

Uvod

Profesionalno sagorijevanje savjetovatelja i psihoterapeuta definira se kao neuspjeh u adekvatnome izvršavanju kliničkih zadataka zbog osobne obeshrabenosti, ravnodušnosti prema stresu koji izaziva rad u sustavu te emocionalne i fizičke iscrpljenosti (Lee i sur., 2007). Autori su uveli tu definiciju zbog specifičnosti posla savjetovatelja te nedostataka najčešće korištenih definicija profesionalnoga sagorijevanja. Taj važan i istraživani konstrukt u literaturi se najčešće opisuje kao produljen odgovor osobe na kronične emocionalne i interpersonalne stresore na poslu koji uključuje dimenzije iscrpljenosti, cinizma i neučinkovitosti (Maslach i sur., 2001), a slična je definicija uvedena i u *Međunarodnu klasifikaciju bolesti* (MKB-11) 2019. godine (Svjetska zdravstvena organizacija, 2019). Navedene uvriježene dimenzije profesionalnoga sagorijevanja Lee i suradnici (2007) dopunili su organizacijskim i osobnim faktorima i prirodom posla koji osoba obavlja te je naposljetku osmišljen sekvencijalni procesni model profesionalnoga sagorijevanja (Lee i sur., 2023). Taj model obuhvaća uzroke, odnosno rane indikatore i posljedice profesionalnoga sagorijevanja te uključuje redom: (1) negativno radno okruženje, (2) deterioraciju osobnoga života, (3) iscrpljenost, (4) nekompetentnost i (5) devaluaciju klijenata. Negativno radno okruženje odnosi se na stavove i osjećaje savjetovatelja prema radnome okruženju. Ako savjetovatelj dulje vrijeme radi u okruženju s previše radnih zadataka, lošim međuljudskim odnosima, nejasnim ulogama, nedostatkom podrške i supervizije i sl., to smanjuje njegove kapacitete za privatni život te narušava balans između poslovnoga i privatnog života, odnosno dovodi do deterioracije privatnoga života. Posljedica navedenih dvaju ranih indikatora profesionalnoga sagorijevanja može biti iscrpljenost, odnosno osjećaji fizičke i psihičke iscrpljenosti koji se pojavljuju kod osoba koje se bave savjetovanjem. Iscrpljenost je uključena u različite modele profesionalnoga sagorijevanja (O'Connor i sur., 2018) te je najčešće navođen simptom u istraživanjima te teme (Vivolo i sur., 2024), a njezina posljedica mogu biti razvoj osjećaja nekompetentnosti i devaluacija klijenata. Iscrpljeni savjetovatelji s previše posla i neravnotežom poslovnoga i privatnog života mogu razviti osjećaj nekompetentnosti i biti neučinkoviti u radu s klijentima te na poslu općenito. Prema tome je modelu posljednji stadij profesionalnoga sagorijevanja devaluacija klijenata, stanje u kojemu savjetovatelji gube interes i empatiju za svoje klijente, što se može promatrati i kao mehanizam suočavanja s iscrpljenošću. Najjednostavnije rečeno, negativno radno okruženje uzrok je i ishodišna točka koja djeluje na deterioraciju privatnoga života i iscrpljenost, a deterioracija privatnoga života, iscrpljenost i nekompetentnost medijatori su na putu do devaluacije klijenata.

Podaci metaanalize O'Connor i suradnika (2018) pokazuju da 40 % stručnjaka koji se bave mentalnim zdravljem doživljava visoke razine emocionalne iscrpljenosti, 22 % visoke razine depersonalizacije, a 19 % doživljava niske razine osobnoga postignuća. AlHadi i suradnici (2022) dobivaju slične rezultate: profesionalno sagorijevanje utvrđeno je kod 42.7 % stručnjaka koji se bave

mentalnim zdravljem, a kod gotovo jedne petine utvrđene su i visoke razine depresije (21.04 %) te anksioznosti (18.98 %). Osobe koje doživljavaju profesionalno sagorijevanje u riziku su za razvoj raznih zdravstvenih problema fizičke (Salvagioni i sur., 2017) i psihičke prirode (Babaeiamiri, 2016; Pereira i sur., 2021) te pokazuju narušenost ostalih aspekata kvalitete života, poput subjektivne dobrobiti (Yang i Hayes, 2020) i regulacije emocija (Golkar i sur., 2014).

Iskustva iz prakse i podaci dobiveni u istraživanjima pokazuju kontinuiran porast broja ljudi koji doživljavaju psihološke probleme i psihičke smetnje, a taj je trend dodatno ubrzan pandemijom bolesti COVID-19 (Daly i sur., 2022). Istovremeno se primjećuje i trend povećanja traženja stručne psihološke pomoći (Lipson i sur., 2019), no čini se da kapaciteti za njezino pružanje nisu dovoljni. Liste čekanja u sustavima javnoga zdravstva prisutne su već dulje vrijeme, a posljednjih se nekoliko godina termini čekaju i u privatnim praksama. Budući da školovanje za psihoterapeute traje godinama, a oni koji se bave tim poslom imaju povećan rizik za razvoj profesionalnoga sagorijevanja zbog karakteristika posla koji obavljaju, ali i zbog osobina koje su im za to potrebne (Davies i sur., 2021), nameću se važnost i nužnost bavljenja temom profesionalnoga sagorijevanja kod te specifične skupine pomagača. Valja uzeti u obzir i činjenicu da se profesionalno sagorijevanje savjetovatelja i psihoterapeuta odražava ne samo na funkcioniranje pojedinca i organizacije, već i na osobe kojima oni pružaju podršku i pomoć. Da bismo izbjegli rizik neprepoznavanja profesionalnoga sagorijevanja, bilo bi korisno imati mjeru profesionalnoga sagorijevanja koja će savjetovateljima i psihoterapeutima omogućiti praćenje vlastitoga stanja, a onda, u skladu s time, i djelovanje s ciljem prevencije razvoja ozbiljnijih simptoma.

Podaci iz literature (Edú-Valsania, 2022; O'Connor i sur., 2018; Van Hoy i Rzesutek, 2022) pokazuju da su najčešće korištene mjere profesionalnoga sagorijevanja psihoterapeuta Upitnik izgaranja na poslu Christine Maslach (MBI) i njegova verzija za stručnjake pomagačkih zanimanja. Glavni su nedostatak većine postojećih mjera općenitost i namijenjenost široj populaciji. S ciljem obuhvaćanja specifičnosti rada savjetovatelja i psihoterapeuta te uključivanja čestica koje se odnose na radno okruženje, osobni život i osjećaje kompetentnosti, Lee i suradnici (2007) konstruirali su Upitnik profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (engl. *Counselor Burnout Inventory* – CBI). Taj upitnik uključuje dvadeset čestica koje se odnose na ranije opisane dimenzije profesionalnoga sagorijevanja, odnosno pet faktora: iscrpljenost, negativno radno okruženje, devaluaciju klijenata, nekompetentnost i deterioraciju privatnoga života. Lee i suradnici (2007) prilikom konstruiranja upitnika proveli su istraživanje na dvama nezavisnim uzorcima, pri čemu su i eksploratorna i konfirmatorna faktorska analiza potvrdile petofaktorsku strukturu. Sintezom podataka iz dvanaest istraživanja koja su koristila upitnik CBI Bardhoshi i suradnici (2019) testirali su petofaktorski i jednofaktorski model te model faktora drugoga reda, a rezultati upućuju na to da petofaktorski model

pokazuje najveći stupanj slaganja s podacima, baš kao i u istraživanju Lee i suradnika (2010).

Upitnik profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja validiran je na američkome uzorku (Lee i sur., 2007), potom na južnokorejskome (Yu i sur., 2008), japanskome (Yagi i sur., 2011), kineskome (Shin i sur., 2013), grčkome (Kounenou i sur., 2018) i turskom uzorku (Guler i Turkum, 2019). Navedena istraživanja pokazala su prihvatljive psihometrijske karakteristike koje su u skladu s originalnom faktorskom strukturom, osim verzije na grčkome jeziku u kojoj je izbačen faktor devaluacije klijenata. Prilikom validacije japanske i kineske verzije upitnika testirani su jednofaktorski i petofaktorski model te model faktora drugoga reda, a rezultati pokazuju najveći stupanj slaganja s petofaktorskim modelom. Carrola i suradnici (2012) utvrdili su mjernu invarijantnost za tri od pet faktora, dok je komparativna analiza profesionalnoga sagorijevanja psihoterapeuta pet nacija (Puig i sur., 2014) potvrdila usporedivost rezultata dobivenih primjenom petofaktorske strukture upitnika CBI na različitim jezicima i u različitim kulturama. Konvergentna valjanost upitnika CBI većinom je ispitivana korištenjem upitnika MBI te njegove verzije za stručnjake pomagačkih zanimanja (MBI-HSS), pri čemu se dobivaju umjerene pozitivne korelacije sa supskalom emocionalne iscrpljenosti i depersonalizacije te negativne korelacije sa supskalom osobnoga postignuća (Carrola i sur., 2016; Guler i Turkum, 2019; Lee i sur., 2007; Yu i sur., 2008).

Cilj je ovoga rada validirati hrvatsku verziju Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja i utvrditi psihometrijske značajke toga instrumenta. Očekuje se da će se potvrditi originalna petofaktorska struktura upitnika te da će instrument pokazati zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike u skladu s ranije provedenim validacijama upitnika.

Metoda

Sudionici/sudionice

U istraživanju je sudjelovalo 242 savjetovatelja i psihoterapeuta iz Republike Hrvatske: 226 žena (93.4 %) i 16 muškaraca (6.6 %). U trenutku ispunjavanja upitnika sudionici/sudionice radili su s najmanje jednim klijentom tjedno, u prosjeku s 11.35 klijenata ($SD = 6.96$; raspon od 1 do 40). Sudionici se u prosjeku savjetovanjem i psihoterapijom bave 12.22 godine ($SD = 9.56$; raspon od 6 mjeseci do 40 godina). Psiholozi sačinjavaju 72.7 % uzorka, dok su druge struke zastupljene s po pet i manje posto: 5 % socijalni pedagozi, 4.5 % specijalisti psihijatrije, 4.5 % socijalni radnici, 2.9 % pedagozi, 2.5 % liječnici drugih specijalnosti, 1.7 % magistri/magistre sestrinstva, 1.2 % odgajatelji/odgajateljice, 0.8 % profesori/profesorice, a preostalih su 4.2 % savjetovatelji i psihoterapeuti drugih zanimanja. U javnome je sektoru zaposleno 55 % sudionika/sudionica, 33.5 % radi u privatnome sektoru, a

11.5 % u udrugama ili nevladinim organizacijama. Gotovo trećina sudionika/sudionica (30.6 %) radi u zdravstvu, 23.1 % u školstvu, 17.4 % u socijalnoj skrbi, 4.1 % u visokome obrazovanju, 2.5 % u ljudskim resursima, 2.5 % u vojsci, policiji ili penološkome sustavu te 1.7 % u ranome i predškolskom odgoju.

Mjerni instrumenti

Sudionici/sudionice ispunili su hrvatski prijevod Upitnika profesionalnog sagorijevanja savjetovatelja (CBI; Lee i sur., 2007), hrvatsku verziju Ljestvice sagorijevanja na poslu (BAT-23; Maslić Seršić i sur., 2024), hrvatsku verziju Upitnika depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21; Ivezić i sur., 2012) te upitnik s demografskim podacima.

Upitnik profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (engl. *Counselor Burnout Inventory* – CBI; Lee i sur., 2007) ispituje različite komponente sagorijevanja kod psihoterapeuta i savjetovatelja. Sastoji se od pet faktora, pri čemu svaki od njih sadrži po četiri čestice: iscrpljenosti, nekompetentnosti, negativnoga radnog okruženja, devaluacije klijenata i deterioracije privatnoga života. Zadatak je savjetovatelja bio na skali od 1 (*nikada*) do 5 (*uvijek*) označiti koliko se često svaka tvrdnja odnosi na njih. Rezultat na svakoj supskali aritmetička je sredina ukupnoga zbroja rezultata čestica koje sačinjavaju tu supskalu. Dosadašnja istraživanja pokazuju dobre psihometrijske karakteristike upitnika s koeficijentom pouzdanosti Cronbachovom α u rasponu od .73 do .86 za sve supskale (Bardhoshi i sur., 2019). Ovo je prvo istraživanje na području Republike Hrvatske koje ispituje psihometrijska svojstva navedenoga upitnika te su svi dobiveni podaci navedeni u poglavlju o rezultatima.

Ljestvica sagorijevanja na poslu (engl. *Burnout Assessment Tool* – BAT-23; Schaufeli, De Witte i Desart, 2020) ispituje prisutnost primarnih simptoma sagorijevanja na poslu i sadrži četiri faktora: iscrpljenost (8 čestica), psihološku distanciranost (5 čestica), narušeno kognitivno funkcioniranje (5 čestica) i narušeno emocionalno funkcioniranje (5 čestica). Zadatak je sudionika/sudionica bio na skali od 1 (*nikada*) do 5 (*uvijek*) odrediti koliko se često svaka od tvrdnji odnosila na njih. Za potrebe ovoga istraživanja korišten je hrvatski prijevod upitnika koji je preuzet sa službenih mrežnih stranica autora (https://burnoutassessmenttool.be/start_eng/), a čije su psihometrijske karakteristike na hrvatskome jeziku provjerile Maslić Seršić i suradnice (2024). Dosadašnja istraživanja pokazala su zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike upitnika (Consiglio i sur, 2021; Maslić Seršić i sur., 2024; Schaufeli, Desart i De Witte, 2020). U ovome su istraživanju dobiveni zadovoljavajući koeficijenti pouzdanosti (McDonaldova ω) za sve supskale: .92 za iscrpljenost, .87 za psihološku distanciranost, .91 za narušeno kognitivno funkcioniranje te .84 za narušeno emocionalno funkcioniranje.

Upitnik depresivnosti, anksioznosti i stresa (engl. *Depression, Anxiety, Stress Scales* – DASS-21; Lovibond i Lovibond, 1995) na hrvatski su jezik prevele te ga na hrvatskome uzorku validirale Ivezić i suradnice (2012). Riječ je o skraćenoj mjeri

originalnoga upitnika DASS koja ispituje tri skupine simptoma: depresivnost, anksioznost i stres. Svaka supskala sadrži sedam čestica. Zadatak je sudionika/sudionica bio na skali od 0 (*uopće se nije odnosilo na mene*) do 3 (*gotovo se u potpunosti ili većinu vremena odnosilo na mene*) označiti koliko su često navedeni simptomi bili prisutni kod njih. Navedeni je upitnik u prijašnjim istraživanjima pokazao zadovoljavajuće indikatore valjanosti i pouzdanosti (Coker i sur., 2018). U ovome su istraživanju također dobiveni zadovoljavajući koeficijenti pouzdanosti (McDonaldova ω), odnosno mjere unutarnje konzistencije za sve supskale: .75 za depresivnost, .84 za anksioznost i .81 za stres.

Postupak

Prije same provedbe istraživanja Upitnik profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI) preveden je s engleskoga na hrvatski jezik metodom dvostrukoga prijevoda, u čemu su sudjelovala četiri prevoditelja (tri psihologinje iz različitih područja savjetovanja i psihoterapije te jedna psihijatrica). Iz četiriju nezavisnih prijevoda zadržane su one formulacije koje su se ponavljale i koje su najviše bile u duhu hrvatskoga jezika, a koje su pritom u prijevodu na engleski jezik bile najbliže originalu. U prijevodu s hrvatskoga na engleski jezik sudjelovala je profesorica engleskoga jezika.

Provedbu istraživanja odobrilo je Etičko povjerenstvo Hrvatskoga udruženja za bihevioralno-kognitivne terapije.

Istraživanje je provedeno putem mrežne platforme *LimeSurvey*. Poziv za sudjelovanje u istraživanju bio je distribuiran e-poštom na adrese različitih ustanova, udruga i psihoterapijskih škola te je bio objavljen na mrežnim stranicama i profilima društvenih mreža Hrvatske psihološke komore i Hrvatske komore psihoterapeuta, u različitim grupama savjetovatelja i psihoterapeuta te na osobnim profilima članova istraživačkoga tima na društvenim mrežama. Na početku istraživanja sudionici/sudionice dobili su sve relevantne informacije o istraživanju i izjavu o informiranome pristanku.

Rezultati

Ovim su istraživanjem provjerene konstruktna, konvergentna i kriterijska valjanost Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI) te su izračunane temeljne deskriptivne vrijednosti, pouzdanosti mjernih instrumenata i njihovi odnosi.

Analize su provedene pomoću programa *IBM SPSS* (verzija 27) te programa *JASP* 0.18.3. (JASP Team, 2024). U prikupljenim podacima nije bilo nedostajućih vrijednosti.

Konstruktna valjanost

S ciljem provjere originalno utvrđene i u nizu istraživanja potvrđene petofaktorske strukture upitnika CBI provedena je konfirmatorna faktorska analiza (CFA) za korelirani petofaktorski model upitnika CBI. Za provjeru parametara modela korištena je metoda maksimalne vjerojatnosti (engl. *maximum likelihood*).

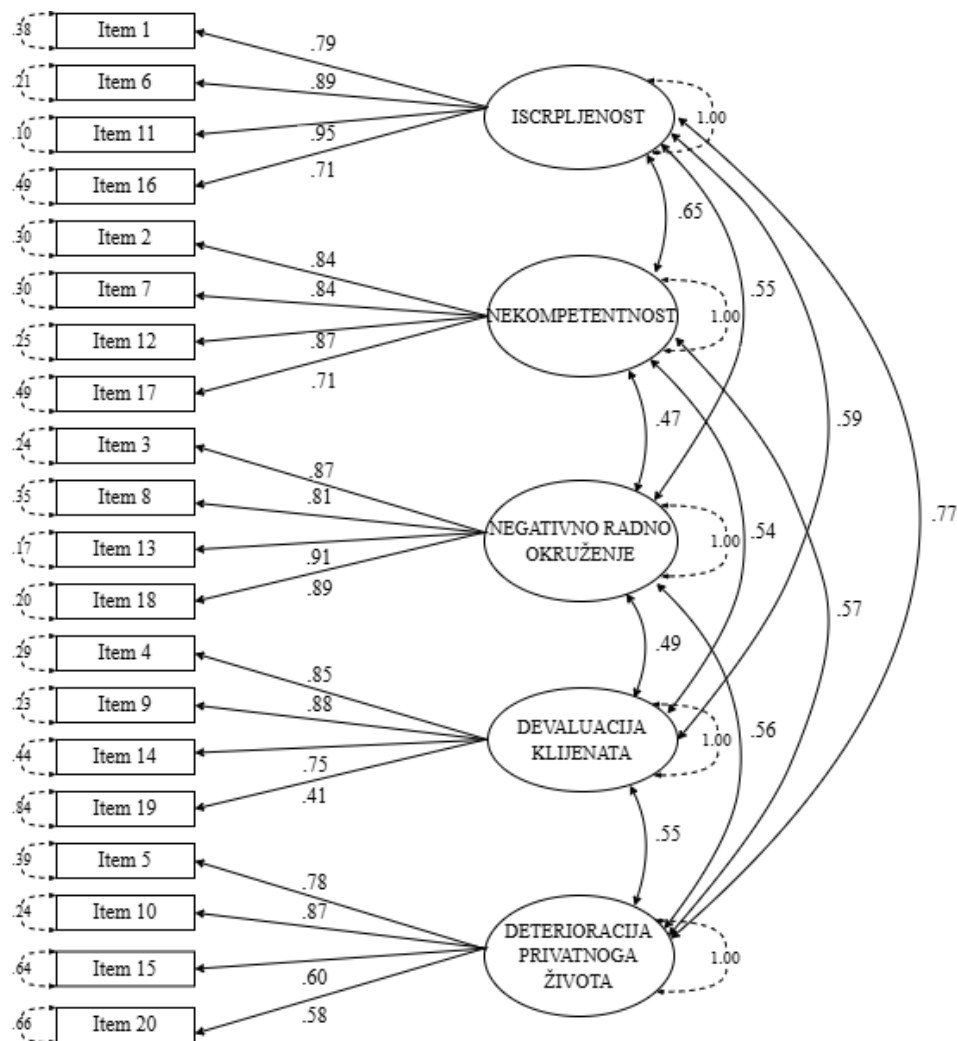
Za procjenu stupnja slaganja modela s podacima korištena je metoda maksimalne vjerojatnosti na temelju sljedećih parametara: χ^2 (hi-kvadrat), CFI (komparativni indeks pristajanja; engl. *Comparative Fit Index*), GFI (indeks najboljega pristajanja; engl. *Goodness-of-Fit Index*), RMSEA (mjera odstupanja modela od populacije po stupnju slobode; engl. *Root Mean-Square Error of Approximation*), SRMR (standardizirana prosječna kvadratna kovarijanca reziduala; engl. *Root-Mean-Square Error of Approximation*). Hi-kvadrat (χ^2) prikazanoga modela iznosi 398.12 ($df = 160, p < .001$). GFI je veći od .95 (.96), a SRMR je manji od .08 (.06), što ukazuje na izvrsno slaganje modela s podacima. Međutim, vrijednost indeksa CFI .90 te vrijednost indeksa RMSEA .08 (uz intervale pouzdanosti 0.078 i 0.09) upućuju na prihvatljivo slaganje modela s podacima (Hu i Bentler, 1999). Na Slici 1. shematski je prikazan petofaktorski model Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja. Standardizirana faktorska zasićenja i deskriptivni podaci čestica iz upitnika CBI prikazani su u Tablici 1., dok se matrica njihovih korelacija nalazi u Prilogu (Tablica A1.).

Pouzdanost

Za provjeru pouzdanosti upitnika izračunana je McDonaldova ω . Svih pet supskala Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja imaju zadovoljavajuću pouzdanost tipa unutarnje konzistencije. Dobiveni su koeficijenti pouzdanosti u rasponu od .74 do .86. Mjere centralne tendencije pomaknute su prema nižim vrijednostima, što je do određene mjere i očekivano s obzirom na to da nije ispitivan klinički uzorak, već prigodan uzorak savjetovatelja. U Tablici 2. prikazani su koeficijenti pouzdanosti te deskriptivni pokazatelji za upitnike CBI, BAT-23 i DASS-21. Uočava se da svi primijenjeni upitnici i njihove supskale imaju zadovoljavajuće metrijske karakteristike.

Slika 1.

Shematski prikaz petofaktorskoga modela Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja

Tablica 1.

Standardizirana faktorska zasićenja i deskriptivni podaci čestica Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI)

Faktor	Čestice	Stand. faktorska zasićenja	<i>M</i>	<i>SD</i>
F1 (iscrpljenost)	1. Zbog posla savjetovatelja osjećam se umorno većinu vremena.	.79	2.83	0.80
	6. Osjećam se iscrpljeno zbog posla savjetovatelja.	.89	2.74	0.88
	11. Osjećam se preopterećeno zbog posla savjetovatelja.	.95	2.62	1.02
	16. Zbog posla savjetovatelja osjećam napetost u ramenima i leđima.	.71	2.45	1.09
F2 (nekompetentnost)	2. Osjećam se nekompetentno kao savjetovatelj.	.84	2.52	0.78
	7. Frustrira me moja učinkovitost u ulozi savjetovatelja.	.84	2.48	0.82
	12. Nisam siguran/-na u svoje savjetodavne vještine.	.87	2.48	0.88
	17. Nemam osjećaj da doprinosim promjenama kod svojih klijenata.	.71	2.40	0.80
F3 (negativno radno okruženje)	3. Na radnome se mjestu prema meni odnose nepravedno.	.87	1.97	0.96
	8. Osjećam negativnu energiju svojih nadređenih.	.81	1.86	1.06
	13. Osjećam se zaglavljeno u sustavu u kojemu radim.	.91	2.62	1.27
	18. Frustrira me sustav u kojemu radim.	.89	2.87	1.28
F4 (devaluacija klijenata)	4. Nemam interesa za svoje klijente i njihove probleme.	.85	1.64	0.69
	9. Postao/-la sam neosjetljiv/-a prema svojim klijentima.	.88	1.65	0.75
	14. Imam malo empatije za svoje klijente.	.75	1.54	0.73
	19. Više nisam zabrinut/-a za dobrobit svojih klijenata.	.41	1.76	0.89
F5 (deterioracija privatnoga života)	5. Posao savjetovatelja negativno utječe na moje odnose s članovima obitelji.	.78	1.90	0.88
	10. Čini mi se da nemam dovoljno vremena baviti se onime što me zanima.	.87	3.09	1.00
	15. Čini mi se da nemam dovoljno vremena za druženje s prijateljima.	.60	2.79	1.01
	20. Smatram da nemam jasne granice između privatnoga i poslovnog života.	.58	2.26	0.95

Tablica 2.

Deskriptivni pokazatelji supskala Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI), Ljestvice sagorijevanja na poslu (BAT-23) i Upitnika depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21)

	<i>k</i>	Min.	Max.	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>r_{ij}</i>	ω	α
Iscrpljenost (CBI)	4	1	5	2.66	0.80	.62	.86	.86
Nekompetentnost (CBI)	4	1	4	2.47	0.67	.56	.84	.84
Negativno radno okruženje (CBI)	4	1	5	2.33	0.97	.63	.86	.87
Devaluacija klijenata (CBI)	4	1	3.75	1.65	0.57	.42	.74	.73
Deterioracija privatnoga života (CBI)	4	1	4.75	2.51	0.72	.42	.75	.75
Iscrpljenost (BAT-23)	8	1	5	2.51	0.74	.60	.92	.92
Psihološka distanciranost (BAT-23)	5	1	4	1.75	0.69	.57	.87	.87
Narušeno kognitivno funkcioniranje (BAT-23)	5	1	4.40	2.12	0.66	.67	.91	.91
Narušeno emocionalno funkcioniranje (BAT-23)	5	1	3.40	1.67	0.57	.51	.84	.84
Depresivnost (DASS-21)	7	0	2.29	0.41	0.47	.50	.84	.87
Anksioznost (DASS-21)	7	0	2	0.25	0.25	.39	.75	.81
Stres (DASS-21)	7	0	2.14	0.62	0.62	.44	.84	.85

Napomena: *k* = broj pitanja; *r_{ij}* = prosječna korelacija među česticama; ω = koeficijent pouzdanosti McDonaldova omega; α = koeficijent pouzdanosti Cronbachova alfa.

Kriterijska i konvergentna valjanost

Radi ispitivanja kriterijske i konvergentne valjanosti provedene su korelacijske analize. Shapiro-Wilkov test pokazuje odstupanja od normalnosti distribucije za sve supskale primijenjenih mjernih instrumenata, dok mjere spljoštenosti i simetričnosti većinom podupiru pretpostavku normalne distribucije. Iznimke su supskale depresivnosti i anksioznosti čiji parametri pokazuju odstupanja koja nisu u skladu s normalnom distribucijom (Tablica 2.). Vizualni pregled dijagrama raspršenosti (engl. *scatter-plot*), zajedno s dobivenim koeficijentima korelacije, upućuje na linearnu povezanost varijabli.

Uzimajući u obzir prethodno navedene parametre, broj sudionika/sudionica istraživanja i linearne kombinacije čestica (faktore) koji sačinjavaju omjernu skalu, u korelacijskoj analizi supskala upitnika CBI i supskala upitnika BAT-23 te upitnika CBI i supskale stresa (DASS-21) korišten je Pearsonov koeficijent korelacije, dok je za analizu odnosa među supskalama upitnika CBI i supskalama depresivnosti i anksioznosti (DASS-21) izračunan Spearmanov koeficijent korelacije.

S ciljem provjere konvergentne valjanosti ispitane su korelacije među supskalama Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI) i supskalama Ljestvice sagorijevanja na poslu (BAT-23). Dobivene su statistički

značajne umjerene do visoke pozitivne korelacije. Najviše su korelacije dobivene između istoimenih supskala iscrpljenosti na obama upitnicima, dok su najniže, ali i dalje značajne korelacije dobivene između supskala nekompetentnosti (CBI) i narušenoga kognitivnog funkcioniranja (BAT-23). Rezultati korelacijske analize prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3.

Pearsonovi koeficijenti korelacija među supskalama Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI) i supskalama Ljestvice sagorijevanja na poslu (BAT-23)

Faktor	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1. Iscrpljenost (CBI)	.53***	.50***	.41***	.61***	.69***	.40***	.48***	.47***
2. Nekompetentnost (CBI)	-	.41***	.36***	.46***	.51***	.39***	.37***	.40***
3. Negativno radno okruženje (CBI)		-	.37***	.45***	.65***	.66***	.52***	.55***
4. Devaluacija klijenata (CBI)			-	.38***	.43***	.48***	.43***	.41***
5. Deterioracija privatnoga života (CBI)				-	.60***	.40***	.43***	.37***
6. Iscrpljenost (BAT-23)					-	.67***	.67***	.55***
7. Psihološka distanciranost (BAT-23)						-	.58***	.56***
8. Narušeno kognitivno funkcioniranje (BAT-23)							-	.56***
9. Narušeno emocionalno funkcioniranje (BAT-23)								-

*** $p < .001$.

S ciljem ispitivanja kriterijske valjanosti izračunani su koeficijenti korelacije među supskalama Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI) i Upitnika depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21) (Tablica 4.). Dobivene su statistički značajne pozitivne umjerene korelacije. Najviša statistički značajna pozitivna korelacija dobivena je između supskale iscrpljenosti (CBI) i supskale stresa (DASS-21), dok je najniža, ali i dalje značajna povezanost dobivena između supskale nekompetentnosti (CBI) i anksioznosti (DASS-21).

Tablica 4.

Koeficijenti korelacija među supskalama Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI) i kriterijskih varijabli

Faktor	Depresivnost	Anksioznost	Stres
Iscrpljenost	.48***	.40***	.53***
Nekompetentnost	.38***	.23***	.38***
Negativno radno okruženje	.45***	.41***	.48***
Devaluacija klijenata	.35***	.30***	.35***
Deterioracija privatnoga života	.45***	.31***	.51***

Napomena: Kurzivom su označeni Spearmanovi koeficijenti korelacije, dok su u normalu navedeni Pearsonovi koeficijenti korelacije.

*** $p < .001$.

Rasprava

Cilj je ovoga istraživanja bio ispitati konstruktnu, konvergentnu i kriterijsku valjanost hrvatske verzije Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI).

Pregledom istraživanja ranije provedenih validacija upitnika CBI na različitim jezicima utvrđeno je da se uglavnom potvrđuje originalna petofaktorska struktura (Carrola i sur., 2012; Guler i Turkum, 2019; Lee i sur., 2007; Puig i sur., 2014; Shin i sur., 2013; Yagi i sur., 2011; Yu i sur., 2008), zbog čega je na podacima iz ovoga istraživanja provedena konfirmatorna faktorska analiza (CFA). Rezultati analize upućuju na opravdanost korištenja originalne faktorske strukture koju su utvrdili Lee i suradnici (2007), odnosno pet faktora: iscrpljenosti, nekompetentnosti, negativnoga radnog okruženja, devaluacije klijenata i deterioracije privatnoga života. Standardizirana faktorska zasićenja dobivena u ovome istraživanju (Tablica 1.) pokazuju uglavnom zadovoljavajuće vrijednosti (Howard, 2016) i slična su onima dobivenima u prethodnim istraživanjima. Primjerice, Puig i suradnici (2014) prikazali su faktorska zasićenja (CFA) pojedinih čestica upitnika CBI na pet jezika u rasponu od .54 do .91, a Carrola i suradnici (2012) usporedbom upitnika na američkome i korejskom uzorku dobili su raspon od .59 do .95, dok su autori skale u prvoj primjeni izvijestili o rasponu od .65 do .86.

Za provjeru pouzdanosti upitnika izračunani su koeficijenti McDonaldove ω , čije su vrijednosti u rasponu od .74 do .86 (Tablica 2.). Najvišu pouzdanost ima supskala iscrpljenosti, a najnižu devaluacija klijenata. Dobiveni podaci upućuju na dobru pouzdanost svih supskala upitnika, što je u skladu s većinom ranije spomenutih validacija upitnika. Primjerice, Bardhoshi i suradnici (2019) proveli su psihometrijsku sintezu upitnika CBI koja je u osam istraživanja na različitim jezicima utvrdila prosječne koeficijente pouzdanosti Cronbachove alfe pet supskala u rasponu od .73 do .86., a upravo su takve Cronbachove alfe utvrđene i u ovome istraživanju.

Korelacije među faktorima upitnika CBI u ovome istraživanju u rasponu su od .36 do .61, što je vrlo slično onima dobivenima u istraživanju Yu i suradnika (2008), gdje su korelacije u rasponu od .35 do .64. Kao i u nekim drugim istraživanjima (Lee i sur., 2007; Lee i sur., 2023), utvrđene su najviše korelacije između supskala iscrpljenosti i deterioracije privatnoga života te najniže između devaluacije klijenata i nekompetentnosti te devaluacije klijenata i negativnoga radnog okruženja. Dobiveni rezultati u skladu su s postavkama sekvencijalnoga procesnog modela profesionalnoga sagorijevanja, odnosno, upućuju na mogućnost da savjetovatelj može raditi u negativnome radnom okruženju, pri čemu se ne mora paralelno aktivirati mehanizam devaluacije klijenata. Isto tako, ako se savjetovatelj osjeća nekompetentno, ne mora koristiti devaluaciju klijenata kao mehanizam suočavanja. Povezanost iscrpljenosti i deterioracije privatnoga života u skladu je s nalazima pregleda niza istraživanja Khatatbeha i suradnika (2022) koji su utvrdili negativnu povezanost među iscrpljenošću i različitim aspektima kvalitete života.

S ciljem utvrđivanja konvergentne valjanosti upitnika CBI izračunane su korelacije s već postojećim, provjerenim i besplatno dostupnim upitnikom profesionalnoga sagorijevanja, Ljestvicom sagorijevanja na poslu (BAT-23). Utvrđene su umjerene do visoke korelacije, odnosno, djelomično je zadovoljen uvjet prihvatljive konvergentne valjanosti koji navode Carlson i Herdman (2012), a to je da korelacije ne smiju biti manje od .50. Ti rezultati upućuju na zaključak da je upitnik CBI mjera profesionalnoga sagorijevanja, ali ponešto različita, odnosno nepreklapajuća s postojećom mjerom BAT-23 jer, za razliku od općenitije verzije upitnika BAT, obuhvaća dimenzije radnoga okruženja i specifičnosti posla savjetovatelja.

U skladu s očekivanjima, najviše korelacije dobivene su između istoimenih supskala obiju korištenih mjera profesionalnoga sagorijevanja, odnosno između iscrpljenosti iz upitnika CBI i iscrpljenosti iz upitnika BAT-23. Iscrpljenost je jedna od središnjih dimenzija profesionalnoga sagorijevanja i većina postojećih mjera uključuje tu dimenziju (McCormack i sur., 2018) pa ne iznenađuju najviše korelacije između upravo tih supskala. Slični su rezultati dobiveni i u prethodnim validacijama upitnika CBI koje su za utvrđivanje konvergentne valjanosti koristile Upitnik izgaranja na poslu Christine Maslach (MBI), koji također sadrži supskalu iscrpljenosti (Guler i Turkum., 2019; Lee i sur., 2007; Yu i sur., 2008).

Valja obratiti pažnju na korelaciju između supskala devaluacije klijenata iz upitnika CBI i psihološke distanciranosti iz upitnika BAT-23, koja iznosi .48, a što upućuje na to da je riječ o sličnim, ali opet različitim dimenzijama profesionalnoga sagorijevanja. Obje supskale sadrže čestice koje se mogu promatrati kao mehanizam suočavanja sa stresom u obliku povlačenja s posla i isključivanja od njega. Psihološka distanciranost sadrži čestice o gubitku entuzijazma za posao, sumnji u značenje onoga što osoba radi i odbojnosti prema poslu općenito, a devaluacija klijenata usmjerena je na gubitak empatije i interesa za dobrobit klijenata kao specifičan aspekt posla savjetovatelja. Validacije koje su koristile upitnik MBI za

validaciju upitnika CBI utvrdile su korelacije od .56 (Carrola i sur., 2012; Lee i sur., 2007) između devaluacije klijenata (CBI) i depersonalizacije (MBI), što je očekivano jer su te dimenzije sadržajem sličnije nego što su psihološka distanciranost (BAT-23) i devaluacija klijenata (CBI).

Općenito gledano, najviše su korelacije utvrđene među supskalom negativnoga radnog okruženja iz upitnika CBI i svim supskalama upitnika BAT-23, što ne iznenađuje i istovremeno ide u prilog sekvencijalnomu procesnomu modelu Lee i suradnika (2023). Dobiveno se može objasniti time da rad u negativnome radnom okruženju može imati za posljedicu lošiju koncentraciju (faktor narušenoga kognitivnog funkcioniranja), probleme s kontrolom emocija na poslu (narušeno emocionalno funkcioniranje), fizičku i psihičku iscrpljenost (iscrpljenost) te psihološko distanciranje kao mehanizam suočavanja. U sustavnome pregledu literature o povezanosti radnoga okruženja i profesionalnoga sagorijevanja potvrđena je povezanost među niskim stupnjevima kontrole na poslu, izloženošću raznim vrstama zahtjeva posla i nedostatkom podrške na poslu s povišenim razinama emocionalne iscrpljenosti (Aronsson i sur., 2017). Stenfors i suradnici (2013) utvrdili su povezanost različitih zahtjeva posla (npr. prevelike količine posla, prekratkih rokova, percipirane nekvalificiranosti za radne zadatke, stalnih prekidanja, pretjeranih zahtjeva za informacijama i komunikacijom) s kognitivnim problemima s koncentracijom, pamćenjem i donošenjem odluka.

U ovome su istraživanju izračunane korelacije supskala upitnika CBI sa supskalama upitnika DASS-21, što je važan doprinos validaciji mjernoga instrumenta CBI jer prethodna istraživanja nisu ispitivala kriterijsku valjanost upitnika. Dobivene su statistički značajne pozitivne umjerene korelacije među svim supskalama upitnika CBI i supskalama upitnika DASS-21. Najviša je korelacija utvrđena između supskale iscrpljenosti upitnika CBI i stresa iz upitnika DASS-21, što je u skladu s rezultatima istraživanja Craiovana (2014) koji je utvrdio da su sve osnovne dimenzije profesionalnoga sagorijevanja mjerene upitnikom MBI (emocionalna iscrpljenost, depersonalizacija i manjak osobnoga postignuća) kod osoba koje se bave pomagačkim zanimanjima u pozitivnoj korelaciji s percipiranim stresom. Dobivene su i dosta visoke korelacije među supskalom deterioracije privatnoga života (CBI) te depresivnošću i stresom iz upitnika DASS-21, što je u skladu s podacima iz metaanalize Hohlsa i suradnika (2021) koji navode da je deterioracija u kvaliteti života povezana s višim razinama stresa i depresivnosti. Najniže korelacije utvrđene su između supskale nekompetentnosti (CBI) i anksioznosti (DASS-21), što ne iznenađuje jer su te dvije supskale sadržajno dosta različite.

Usporedbom raspona dobivenih korelacija među supskalama upitnika CBI s upitnicima BAT-23 i DASS-21 uočava se da su načelno korelacije s upitnikom BAT-23 više od korelacija s upitnikom DASS-21, što ide u prilog kriterijskoj valjanosti upitnika CBI. Čini se da upitnik CBI mjeri zasebne dimenzije profesionalnoga sagorijevanja, ali i da su te dimenzije nepreklapajuće s anksioznošću, depresivnošću

i stresom, što je vrijedan podatak jer se u znanstvenoj zajednici još raspravlja o tome jesu li profesionalno sagorijevanje i depresija isti konstrukt ili različiti konstrukti iako neka istraživanja pokazuju velik stupanj preklapanja između tih dvaju konstrukata (npr. Schonfeld i Bianchi, 2016). Koutsimani i suradnici (2019) u svojem preglednom radu navode niz istraživanja koja pokazuju da je profesionalno sagorijevanje povezano s poslom i situacijski specifično, dok se depresija razvija neovisno o okolnostima i okruženju. U prilog nezavisnosti navedenih konstrukata ide i jedno od rijetkih kvalitativnih istraživanja iz toga područja koje je utvrdilo jedanaest karakteristika po kojima se profesionalno sagorijevanje i depresija razlikuju (Tavella i Parker, 2020).

Pregled dobivenih rezultata i prezentiranih podataka iz literature upućuje na zaključak da upitnik CBI sadrži ponešto drugačije dimenzije profesionalnoga sagorijevanja te da ga je opravdano koristiti kao mjeru profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja i psihoterapeuta u usporedbi s drugim postojećim mjerama toga konstrukta. Posao savjetovatelja i psihoterapeuta specifičan je po tome što je terapeut osoba koja obavlja posao, ali istovremeno i „alat”, odnosno instrument kojim obavlja taj posao, a empatija, briga i emocionalna uključenost njegovi su vrlo važni resursi, koji ga ujedno čine ranjivim u tome procesu (Lawson i sur., 2007). Osim toga, savjetovatelji su u svojem radu svakodnevno izloženi mnogobrojnim izvorima stresa pa je stoga jako važno imati upitnik kojim će moći pratiti svoje stanje.

Iako je istraživanje pokazalo dobre psihometrijske karakteristike upitnika CBI, važno je spomenuti i metodološke nedostatke u provedbi samoga istraživanja. Uzorak sudionika/sudionica bio je prigodan, zbog čega je upitna mogućnost generalizacije rezultata. Bilo bi dobro provesti istraživanja s većim uzorkom savjetovatelja u kojemu će biti ravnomjernije zastupljeni pripadnici različitih struka koji se bave savjetovanjem i psihoterapijom jer gotovo tri četvrtine uzorka u ovome istraživanju sačinjavaju psiholozi. Osim toga, bilo bi korisno provjeriti instrument sa savjetovateljima i psihoterapeutima koji rade sa specifičnim ciljnim skupinama, kao i ispitati modifikacije petofaktorskoga modela koje uključuju pogreške kovarijance među česticama. Mullen i Gutierrez (2016) kod školskih su savjetovatelja utvrdili četiri faktora upitnika, pri čemu su izbacili devaluaciju klijenata, dok su Gnilka i suradnici (2015) sa školskim savjetovateljima testirali modifikacije petofaktorskoga modela koristeći pogreške kovarijance među pojedinim česticama. Modifikacije petofaktorskoga modela ispitivali su i Lee i suradnici (2010) sa savjetovateljima koji rade sa seksualnim prijestupnicima i žrtvama seksualnoga nasilja te Carrola i suradnici (2016) sa savjetovateljima koji rade u zatvorskim sustavima, a rezultati ukazuju na potrebu modifikacije odnosa među pojedinim česticama da bi se poboljšalo pristajanje podacima petofaktorskoga modela. U ovome je istraživanju u uzorku bilo tek 6.6 % muškaraca, a bilo bi zanimljivo provjeriti spolne razlike u razinama profesionalnoga sagorijevanja. Purvanova i Muros (2010) u metaanalizi koja je uključivala 183 istraživanja utvrdili su da su žene sklonije emocionalnoj

iscrpljenosti, a muškarci depersonalizaciji, dok neka istraživanja ne pokazuju značajnu povezanost spola i profesionalnoga sagorijevanja (Thompson i sur., 2014).

Kada je riječ o prigodnosti uzorka, valja uzeti u obzir da je moguće da oni savjetovatelji i psihoterapeuti koji su doživljavali visoke razine profesionalnoga sagorijevanja u trenutku provedbe istraživanja zapravo nisu imali vremena za sudjelovanje u istraživanju ili im je to promaknulo uslijed preopterećenosti poslom. Moguće je i da su izbjegavali temu, a sve navedeno također ograničava generalizaciju dobivenih rezultata.

Važno je uzeti u obzir i činjenicu da je Upitnik profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI) mjera samoprocjene, što može doprinijeti davanju socijalno poželjnih odgovora, ali i iskrivljenih odgovora zbog raspoloženja sudionika/sudionica. Osim toga, budući da su u uzorku većinom bili psiholozi, moguće je da su im neki primijenjeni upitnici bili poznati, što je također moglo utjecati na odgovaranje. Moguće je da su se savjetovatelji htjeli predstaviti u što boljem svjetlu umjesto davanja iskrenih odgovora. Taj je problem možda najviše došao do izražaja kod čestica iz faktora devaluacije klijenata. S obzirom na to da su prosječni rezultati na toj supskali najniži u odnosu na druge supskale upitnika, što je slučaj i u nekim drugim istraživanjima (Puig i sur., 2014), može se postaviti i pitanje koji bi savjetovatelji i psihoterapeuti odgovorili na te čestice s najvišim odgovorima.

Upitnik profesionalnoga sagorijevanja može se koristiti u budućim istraživanjima, kao i u praksi. Bilo bi korisno provesti istraživanje kojim će se odrediti kritične vrijednosti i kategorije izraženosti pojedinih problema koji bi olakšali savjetovateljima i psihoterapeutima praćenje vlastitih razina profesionalnoga sagorijevanja, a onda i pravovremeno reagiranje na povišenje rezultata. Upitnik se može upotrebljavati i u psihoterapijskim edukacijama, a naročito može koristiti supervizorima za detektiranje potencijalnih problema koji se mogu reflektirati na rad supervizanata s klijentima. Može se koristiti i kao mjera za ispitivanje učinkovitosti različitih programa i mjera za prevenciju profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja i psihoterapeuta. Lee i suradnici (2023) navode vrlo slične implikacije za primjenu upitnika CBI i sekvencijalnoga procesnog modela profesionalnoga sagorijevanja za savjetovatelje i supervizore te za poslodavce terapeuta.

Zaključak

Podaci dobiveni ovim istraživanjem upućuju na zadovoljavajuće metrijske karakteristike Upitnika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI) na hrvatskome uzorku, zbog čega se preporuča njegovo daljnje korištenje u istraživačke i praktične svrhe. Hrvatska verzija upitnika konzistentna je s originalnim upitnikom i pokazuje dobre psihometrijske karakteristike za daljnju primjenu s pet faktora: iscrpljenošću, nekompetentnošću, negativnim radnim okruženjem, devaluacijom klijenata i deterioracijom privatnoga života. Buduća istraživanja doprinijet će boljem razumijevanju profesionalnoga sagorijevanja kod savjetovatelja i

psihoterapeuta te će omogućiti praćenje razine profesionalnoga sagorijevanja te specifične skupine pomagača. Možda će dostupnost takvoga instrumenta potaknuti pojedince, ali i organizacije na pravovremeno reagiranje s ciljem prevencije razvoja profesionalnoga sagorijevanja i ozbiljnijih problema te očuvanja mentalnoga zdravlja i dobrog funkcioniranja stručnjaka za mentalno zdravlje koji su zbog porasta prevalencije problema mentalnoga zdravlja sve potrebniji u društvu.

Literatura

- AlHadi, A. N., Almutlaq, M. I., Almohawes, M. K., Shadid, A. M. i Alangari, A. A. (2022). Prevalence and treatment preference of burnout, depression, and anxiety among mental health professionals in Saudi Arabia. *Journal of Nature and Science of Medicine*, 5(1), 57–64. https://doi.org/10.4103/jnsm.jnsm_93_21
- Aronsson, G., Theorell, T., Grape, T., Hammarström, A., Hogstedt, C., Marteinsdottir, I., Skoog, I., Traskman-Bendz, L. i Hall, C. (2017). A systematic review including meta-analysis of work environment and burnout symptoms. *BMC Public Health*, 17, članak 264. <https://doi.org/10.1186/s12889-017-4153-7>
- Babaeiamiri, N. (2016). Predicting nurses' mental health based on their job burnout, perceived social support, and psychological hardiness. *Modern Care Journal*, 13(2), članak e8856. <https://doi.org/10.17795/modernc.8856>
- Bardhoshi, G., Erford, B. T. i Jang, H. (2019). Psychometric synthesis of the Counselor Burnout Inventory. *Journal of Counseling & Development*, 97(2), 195–208. <https://doi.org/10.1002/jcad.12250>
- Carlson, K. D. i Herdman, A. O. (2012). Understanding the impact of convergent validity on research results. *Organizational Research Methods*, 15(1), 17–32. <https://doi.org/10.1177/1094428110392383>
- Carrola, P. A., Olivarez, A. i Karcher, M. J. (2016). Correctional counselor burnout: Examining burnout rates using the counselor burnout inventory. *Journal of Offender Rehabilitation*, 55(3), 195–212. <http://dx.doi.org/10.1080/10509674.2016.1149134>
- Carrola, P. A., Yu, K., Sass, D. A. i Lee, S. M. (2012). Measurement invariance of the Counselor Burnout Inventory across cultures: A comparison of U. S. and Korean counselors. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 45(4), 227–244. <https://doi.org/10.1177/0748175612447630>
- Coker, A. O., Coker, O. O. i Sanni, D. (2018). Psychometric properties of the 21-item depression anxiety stress scale (DASS-21). *African Research Review*, 12(2), 135–142. <https://doi.org/10.4314/afrev.v12i2.13>
- Consiglio, C., Mazzetti, G. i Schaufeli, W. B. (2021). Psychometric properties of the Italian version of the burnout assessment tool (BAT). *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(18), članak 9469. <https://doi.org/10.3390/ijerph18189469>
- Craiovan, P. M. (2014). Correlations between perfectionism, stress, psychopathological symptoms and burnout in the medical field. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 127, 529–533. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.304>

- Daly, M., Sutin, A. R. i Robinson, E. (2022). Longitudinal changes in mental health and the COVID-19 pandemic: Evidence from the UK household longitudinal study. *Psychological Medicine*, 52(13), 2549–2558. <https://doi.org/10.1017/S0033291720004432>
- Davies, S. M., Sriskandarajah, S., Staneva, A. S., Boulton, H. C., Roberts, C., Shaw, S. H. i Silverio, S. A. (2021). Factors influencing ‘burn-out’ in newly qualified counsellors and psychotherapists: A cross-cultural, critical review of the literature. *Counselling and Psychotherapy Research*, 22(1), 64–73. <https://doi.org/10.1002/capr.12485>
- Edú-Valsania, S., Laguía, A. i Moriano, J. A. (2022). Burnout: A review of theory and measurement. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), članak 1780. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031780>
- Gnilka, P. B., Karpinski, A. C. i Smith, H. J. (2015). Factor structure of the counselor burnout inventory in a sample of professional school counselors. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 48(3), 177–191. <https://doi.org/10.1177/07481756155578>
- Golkar, A., Johansson, E., Kasahara, M., Osika, W., Perski, A. i Savic, I. (2014). The influence of work-related chronic stress on the regulation of emotion and on functional connectivity in the brain. *PLoS ONE*, 9(9), članak e104550. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0104550>
- Guler, D. i Turkum, A. S. (2019). Adapting the Counselor Burnout Inventory to Turkish: Validity and reliability studies. *Counselling Psychology Quarterly*, 32(2), 246–259. <https://doi.org/10.1080/09515070.2018.1470492>
- Hohls, J. K., König, H. H., Quirke, E. i Hajek, A. (2021). Anxiety, depression and quality of life – a systematic review of evidence from longitudinal observational studies. *International Journal Of Environmental Research and Public Health*, 18(22), članak 12022. <https://doi.org/10.3390/ijerph182212022>
- Howard, M. C. (2016). A review of exploratory factor analysis decisions and overview of current practices: What we are doing and how can we improve? *International Journal of Human-Computer Interaction*, 32(1), 51–62. <https://doi.org/10.1080/10447318.2015.1087664>
- Hu, L. T. i Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Ivezić, E., Jakšić, N., Jokić-Begić, N. i Surányi, Z. (2012, 24. – 26. 5.). *Validation of the Croatian adaptation of the Depression, Anxiety, Stress Scales – 21 (DASS-21) in a clinical sample*. [Izlaganje na konferenciji]. 18. dani psihologije, Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju, Zadar, Hrvatska.
- JASP Team (2024). *JASP* (Verzija 0.18.3) [Računalni program].
- Khatatbeh, H., Pakai, A., Al-Dwaikat, T., Onchonga, D., Amer, F., Premusz, V. i Olah, A. (2022). Nurses’ burnout and quality of life: A systematic review and critical analysis of measures used. *Nursing Open*, 9(3), 1564–1574. <https://doi.org/10.1002/nop2.936>

- Kounenou, K., Gkemisi, S., Nanopoulos, P. i Tsitsas, G. (2018). The psychometric properties of the Counselor Burnout Inventory in Greek school counsellors. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 28(1), 33–54.
<https://doi.org/10.1017/jgc.2018.3>
- Koutsimani, P., Montgomery, A. i Georganta, K. (2019). The relationship between burnout, depression, and anxiety: A systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 10, članak 284. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00284>
- Lawson, G., Venart, B., Hazler, R. J. i Kottler, J. A. (2007). Toward a culture of counselor wellness. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 46(1), 5–19.
<https://doi.org/10.1002/j.2161-1939.2007.tb00022.x>
- Lee, D., Nam, S., Jeong, J., Na, G. i Lee, J. (2023). Developing and validating a process model of counselor burnout: A serial mediation model. *The Professional Counselor*, 13(3), 162–176. <https://doi.org/10.15241/dl.13.3.162>
- Lee, J., Wallace, S., Puig, A., Choi, B. Y., Nam, A. K. i Lee, A. M. (2010). Factor structure of the Counselor Burnout Inventory in a sample of sexual offender and sexual abuse therapists. *Measurement & Evaluation in Counseling & Development*, 43, 16–30.
<https://doi.org/10.1177/0748175610362251>
- Lee, S. M., Baker, C. R., Cho, S. H., Heckathorn, D. E., Holland, M. W., Newgent, R. A., Ogle, N. T., Powell, M. L., Quinn, J. J., Wallace, S. L. i Yu, K. (2007). Development and initial psychometrics of the Counselor Burnout Inventory. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 40(3), 142–154.
<https://doi.org/10.1080/07481756.2007.11909811>
- Lipson, S. K., Lattie, E. G. i Eisenberg, D. (2019). Increased rates of mental health service utilization by U. S. college students: 10-Year population-level trends (2007–2017). *Psychiatric Services*, 70(1), 60–63. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.201800332>
- Lovibond, P. F. i Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck depression and anxiety inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335–343.
[https://doi.org/10.1016/0005-7967\(94\)00075-U](https://doi.org/10.1016/0005-7967(94)00075-U)
- Maslach, C., Schaufeli, W. B. i Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, 52, 397–422. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.397>
- Maslić Seršić, D., Rebernjak, B., Mikac, U., Buško, V., Tomas, J. i De Witte, H. (2024). *Measuring burnout syndrome in Croatia using the BAT-23: Validation study and statistical norms*. [U postupku objavljivanja]
- McCormack, H. M., MacIntyre, T. E., O'Shea, D., Herring, M. P. i Campbell, M. J. (2018). The prevalence and cause(s) of burnout among applied psychologists: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 9, članak 1897.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01897>
- Mullen, P. R. i Gutierrez, D. (2016). Burnout, stress and direct student services among school counselors. *The Professional Counselor*, 6, 344–359.
<https://doi.org/10.15241/pm.6.4.344>

- O'Connor, K., Muller Neff, D. i Pitman, S. (2018). Burnout in mental health professionals: A systematic review and meta-analysis of prevalence and determinants. *European Psychiatry*, 53, 74–99. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2018.06.003>
- Pereira, H., Feher, G., Tibold, A., Costa, V., Monteiro, S. i Esgalhado, G. (2021). Mediating effect of burnout on the association between work-related quality of life and mental health symptoms. *Brain Sciences*, 11(6), 813–824. <https://doi.org/10.3390/brainsci11060813>
- Puig, A., Yoon, E., Callueng, C., An, S. i Lee, S. M. (2014). Burnout syndrome in psychotherapists: A comparative analysis of five nations. *Psychological Services*, 11(1), 87–96. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0035285>
- Purvanova, R. K. i Muros, J. P. (2010). Gender differences in burnout: A meta-analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 77(2), 168–185. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2010.04.006>
- Salvagioni, D. A. J., Melanda, F. N., Mesas, A. E., González, A. D., Gabani, F. L. i Andrade, S. M. D. (2017). Physical, psychological and occupational consequences of job burnout: A systematic review of prospective studies. *PLoS ONE*, 12(10), članak e0185781. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0185781>
- Schaufeli, W. B., De Witte, H. i Desart, S. (2020). *Manual Burnout Assessment Tool (BAT) – Version 2.0*. KU Leuven, Belgium. <https://burnoutassessmenttool.be/wp-content/uploads/2020/08/Test-Manual-BAT-English-version-2.0-1.pdf>
- Schaufeli, W. B., Desart, S. i De Witte, H. (2020). Burnout Assessment Tool (BAT) – development, validity, and reliability. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(24), članak 9495. <https://doi.org/10.3390/ijerph17249495>
- Schonfeld, I. S. i Bianchi, R. (2016). Burnout and depression: Two entities or one? *Journal of Clinical Psychology*, 72(1), 22–37. <https://doi.org/10.1002/jclp.22229>
- Shin, H., Yuen, M., Lee, J. i Lee, S. M. (2013). Cross-cultural validation of the counselor burnout inventory in Hong Kong. *Journal of Employment Counseling*, 50(1), 14–25. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1920.2013.00021.x>
- Stenfors, C. U. D., Magnusson Hanson, L., Oxenstierna, G., Theorell, T. i Nilsson, L. G. (2013). Psychosocial working conditions and cognitive complaints among Swedish employees. *PLoS ONE*, 8(4), članak e60637. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0060637>
- Svjetska zdravstvena organizacija (2019, svibanj). Burn-out an “occupational phenomenon”: International classification of diseases. <https://www.who.int/news/item/28-05-2019-burn-out-an-occupational-phenomenon-international-classification-of-diseases>
- Tavella, G. i Parker, G. (2020). Distinguishing burnout from depression: An exploratory qualitative study. *Psychiatry Research*, 291, članak 113212. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113212>
- Thompson, I. A., Amatea, E. S. i Thompson, E. S. (2014). Personal and contextual predictors of mental health counselors' compassion fatigue and burnout. *Journal of Mental Health Counseling*, 36, 58–77. <https://doi.org/10.17744/mehc.36.1.p61m73373m4617r3>

- Van Hoy, A. i Rzeszutek, M. (2022). Burnout and psychological wellbeing among psychotherapists: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 13, članak 928191. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.928191>
- Vivolo, M., Owen, J. i Fisher, P. (2024). Psychological therapists' experiences of burnout: A qualitative systematic review and meta-synthesis. *Mental Health and Prevention*, 33, 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.mhp.2022.200253>
- Yagi, D. T., Lee, J., Puig, A. i Lee, S. M. (2011). Cross-cultural validation of factor structure in the Japanese Counselor Burnout Inventory. *Japanese Psychological Research*, 53, 281–291. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5884.2011.00469.x>
- Yang, Y. i Hayes, J. A. (2020). Causes and consequences of burnout among mental health professionals: A practice-oriented review of recent empirical literature. *Psychotherapy*, 57(3), 426–436. <https://doi.org/10.1037/pst0000317>
- Yu, K., Lee, S. M. i Nesbit, E. A. (2008). Development of a culturally valid Counselor Burnout Inventory in Korean counselors. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 41, 153–162. <https://doi.org/10.1080/07481756.2008.11909827>

Psychometric Characteristics of the Counselor Burnout Inventory (CBI) on a Croatian Sample

Abstract

Burnout in counselors and psychotherapists is defined as the failure to adequately perform clinical tasks due to personal discouragement, apathy towards systemic stress, and emotional and physical exhaustion. This affects approximately 40% of mental health professionals. The aim of this study was to validate the Croatian version of the Counselor Burnout Inventory (CBI, Lee et al., 2007) which contains 20 items divided into five factors. The study was conducted with 242 counselors and psychotherapists from the Republic of Croatia (93.4% women, 72.7% psychologists) with an average of 12.22 years of experience in counseling and/or psychotherapy. The participants completed the CBI questionnaire, the Burnout Assessment Tool (BAT-23) and the Depression, Anxiety and Stress Scale (DASS-21). Confirmatory factor analysis (CFA) supports the validity of the original five-factor structure consisting of the factors: Exhaustion, Incompetence, Negative Work Environment, Devaluing Clients, and Deterioration in Personal Life. The data showed satisfactory descriptive parameters and internal consistency reliability for all subscales as well as adequate construct, convergent and criterion validity for the Croatian version of the CBI questionnaire. Significant moderate to high positive correlations were found between the CBI and an existing measure of burnout (BAT-23) and moderate correlations between the CBI and measures of depression, anxiety and stress. The study confirmed that the Counselor Burnout Inventory (CBI) is a valid instrument for assessing burnout among counselors and psychotherapists in the Republic of Croatia.

Keywords: burnout, counselors, psychotherapists, Counselor Burnout Inventory – CBI, psychometric characteristics, validation

Primjeno: 12. 7. 2024.

Prilog

Tablica A1.

Pearsonovi koeficijenti korelacija među česticama Uptinika profesionalnoga sagorijevanja savjetovatelja (CBI)

	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
1.	.434***	.385***	.327***	.436***	.645***	.400***	.287***	.311***	.450***	.601***	.337***	.330***	.160*	.262***	.531***	.307***	.333***	.048	.295
2.	-	.310***	.297***	.281***	.359***	.552***	.263***	.297***	.321***	.359***	.718***	.246***	.217***	.192**	.275***	.460***	.289***	.024	.290***
3.	-	-	.297***	.375***	.343***	.282***	.712***	.348***	.362***	.418***	.258***	.574***	.361***	.205***	.351***	.239***	.591***	.207***	.302***
4.	-	-	-	.410***	.379***	.311***	.283***	.523***	.328***	.418***	.343***	.271***	.482***	.232***	.338***	.336***	.238***	.283***	.133*
5.	-	-	-	-	.509***	.364***	.301***	.335***	.395***	.544***	.291***	.366***	.135*	.323***	.436***	.317***	.298***	.176**	.385***
6.	-	-	-	-	-	.498***	.297***	.397***	.486***	.764***	.372***	.365***	.272***	.297***	.603***	.364***	.356***	.095	.309***
7.	-	-	-	-	-	-	.271***	.344***	.371***	.558***	.580***	.348***	.220***	.186***	.368***	.484***	.352***	.036	.280***
8.	-	-	-	-	-	-	-	.263***	.297***	.340***	.239***	.522***	.283***	.129*	.342***	.148*	.548***	.097	.194**
9.	-	-	-	-	-	-	-	-	.361***	.439***	.313***	.324***	.530***	.190***	.360***	.335***	.299	.333	.229
10.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.626***	.384***	.467***	.268***	.595***	.350***	.293***	.440***	.135*	.413***
11.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.399***	.451***	.295***	.328***	.569***	.405***	.428***	.137*	.375***
12.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.324***	.196*	.219***	.233***	.561***	.332***	.038	.293***
13.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.215***	.236***	.336***	.304***	.803***	.127*	.244***
14.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.192**	.151*	.247***	.252***	.371***	.106
15.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.310***	.191**	.183***	.209**	.425***
16.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.285***	.319***	.146*	.205**
17.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.333***	.126*	.236***
18.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.090	.210***
19.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.043
20.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$.